

ΠΡΟΣΘΕΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΣΤΟ Α' ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

- Στ. 275-7: πρόκειται προφανώς για τα κλειδιά του ναού του Απόλλωνα, που τα κρατούσε η Κασσάνδρα, και στεφάνια που φορούσε, με την ιδιότητα της ιέρειας του θεού· ιδιότητα όμως που δεν θα έχει στο εξής, αφού θα ακολουθήσει τον Αγαμέμνονα.
- Στ. 279-88: Το μόνο κακό που περνάει από το μυαλό της Εκάβης τη στιγμή που ρωτάει για την κόρη της Πολυξένη είναι η σκλαβιά· ωστόσο, έχει ήδη ανακοινωθεί από τον Ποσειδώνα ο θάνατός της (στ. 40-1). Η πρώτη απάντηση του Ταλθύβιου (στ. 282) είναι ευφημιστική όσο και διφορούμενη. Στην απορία της μητέρας και στις ερωτήσεις της που ακολουθούν (στ. 285, 287) ο κήρυκας δίνει πάλι αμφίσημες και παραπλανητικές απαντήσεις (στ. 286, 288). Η Εκάβη ικανοποιείται και δεν ρωτάει άλλο για την Πολυξένη. Τη σκληρή αλήθεια θα τη μάθει παρακάτω (στ. 690 κ.ε.).
- Στ. 304. Πώς εξηγείται η τόσο μεγάλη απελπισία της Εκάβης στην προοπτική να γίνει δούλα του Οδυσσέα; Ενώ στα ομηρικά έπη και στις τραγωδίες του Αισχύλου ο Οδυσσέας είναι ο πολυμήχανος, συνετός, τολμηρός και ανδρείος πολεμιστής, από τον Σοφοκλή —συνήθως— και τον Ευριπίδη παρουσιάζεται σαν δολοπλόκος, άφιλος, στρεψόδικος και χωρίς ηθικές αναστολές άντρας. Αυτή η «μεταμόρφωση» βασίστηκε σε συγκεκριμένα επεισόδια: την εις βάρος του Παλαμήδη κατηγορία για προδοσία, που κατέληξε στη θανάτωσή του· την επικράτηση στην «κρίσιν των όπλων», που οδήγησε στην αυτοκτονία του Αίαντα· τη συμβουλή να εγκαταλειφθεί στη Λήμνο ο δαγκωμένος από φίδι Φιλοκτήτης. Μερικοί σχολιαστές πιστεύουν ότι ο ποιητής, που αγαπά τους αναχρονισμούς, προσδίδει στον Οδυσσέα χαρακτηριστικά σοφιστή και δημαγωγού του 5^{ου} αι. π. Χ.
- Στ. 330-2: η Κασσάνδρα καλοτυχίζει τον Αγαμέμνονα ως γαμπρό και τον εαυτό της ως νύφη. Η ειρωνεία εδώ είναι ιδιαίτερα αισθητή.
- Στ. 341. Η Εκάτη ήταν χθόνια (δηλ. του Κάτω Κόσμου) θεότητα με πολλές και ποικίλες συνδέσεις: τους νεκρούς, τα φαντάσματα, τη δεισιδαιμονία, τη μαγεία, τα τρίστρατα και τα σταυροδρόμια, τη Σελήνη, το φως. Κύριο σύμβολό της ήταν ο διπλός πυρσός, πράγμα που παραπέμπει στην εικόνα της Κασσάνδρας. Κατά άλλους σχολιαστές, η Κασσάνδρα επικαλείται την Εκάτη ως θεά του φωτός, του οποίου η παρουσία στη σκηνή είναι έντονη.
- Στ. 367. Ως θεός της φωτιάς ο Ήφαιστος προφανώς συνδέεται με τους πυρσούς.
- Στ. 374. Ίσως ο τρόπος με τον οποίο κρατά η θεόληπτη Κασσάνδρα τον πυρσό είναι σημάδι παράνοιας ή κακός οιωμός.
- Στ. 402. Ακόμη και αν η Ελένη ακολούθησε με τη θέλησή της τον Πάρη, η ευθύνη της περιορίζεται από τον ρόλο της θεάς Αφροδίτης, καθώς εκείνη την «έταξε» στον Πάρη για την εκλογή του.
- Στ. 405. Ο πόλεμος των Ελλήνων δεν μπορεί να δικαιολογηθεί ηθικά, γιατί δεν έγινε για «εθνικό» λόγο ή για να υπερασπιστούν τα σύνορά τους, αλλά επειδή είχε τρωθεί το γόητρο των βασιλιάδων τους.
- Στ. 462. Πρόκειται βέβαια για τη σύζυγο του Οδυσσέα Πηνελόπη, που αποτελούσε σύμβολο σύνεσης, μετριοφροσύνης, αρετής.

- Στ. 471-87: στην προφητεία της Κασσάνδρας συνοψίζονται «ανακατεμένες» οι περιπέτειες που εξιστορούνται στην *Οδύσσεια*, καθώς και η επιστροφή του ήρωα στην πατρίδα του είκοσι χρόνια αφ' ότου ξεκίνησε για τον πόλεμο και χωρίς συντρόφους. Ίσως δεν παραλείπονται τυχαία το πέρασμα από το νησί των Φαιάκων, όπου εκτιμήθηκε η προσωπικότητα του Οδυσσέα, καθώς και η επανένωση με την οικογένειά του. Από την άλλη, η κάθοδος στον Άδη παρουσιάζεται τελευταία, πιθανόν ως κορύφωση του πόνου.
- Στ. 492. Η ταφή του δολοφονημένου βασιλιά θα είναι μυστική όσο και ατιμωτική.
- Στ. 506. Οι Ερινύες ήταν η Αληκτώ, η Τεισιφώνη και η Μέγαιρα.
- Στ. 512. Πιθανότατα πρόκειται για τις γυναίκες που πρόσταξε νωρίτερα η Εκάβη να απομακρύνουν τους πυρσούς της Κασσάνδρας.
- Στ. 527. Κατά την επικρατέστερη παράδοση, η Εκάβη ήταν μητέρα των τριάντα ενός από τους πενήντα γιους του Πριάμου.
- Στ. 539-46: η Εκάβη αναφέρεται ξανά (βλ. στ. 205-11), πιο αναλυτικά αυτή τη φορά, στις συμφορές που την περιμένουν: σκλαβιά στα γεράματα, σε ξένο τόπο· καθήκοντα ταπεινωτικά για μία πρώην βασίλισσα· ύπνος καταγής αντί για το βασιλικό κρεβάτι· κουρελιασμένα ενδύματα.
- Στ. 547. Ενν. ο γάμος της Ελένης με τον Πάρη.
- Στ. 550. Στο πρωτότυπο *ποῦ ποτ' εἶ*. Ας θυμηθούμε ότι η Εκάβη, παραπλανημένη από τον Ταλθύβιο, δεν γνωρίζει ακόμη ότι η Πολυξένη είναι νεκρή (στ. 279-88).
- Στ. 558. Και σε άλλες τραγωδίες του Ευριπίδη συναντάμε αυτή την αντίληψη: *Ηρακλείδαι*, στ. 863-6. «Η τωρινή του τύχη ολοφάνερα κηρύχνει και μαθαίνει τους θνητούς όλους πως δεν πρέπει να ζηλεύουν εκείόν που ευτυχισμένος φαίνεται πριν δούμε τον θάνατό του» (μτφ. Κ. Βάρναλη)· *Ανδρομάχη*, στ. 100-2, «Ποτέ μην πεις καλότυχο τον άνθρωπο, αν δεν ιδείς τη στερνή μέρα της ζωής του και με ποιόν τρόπο στον Κάτω Κόσμο θα κατέβει» (μτφ. Γ. Γεραλή).

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Σύνταξη σχολίων: Σπύρος Πετρίτσας